

Резнік Юлія Степанівна, старший викладач відділу підвищення кваліфікації прокурорів з питань запобігання корупції інституту підвищення кваліфікації прокурорів Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук

ОСОБА КОРУПЦІОНЕРА: ОКРЕМІ НАРИСИ

Вивчення особи злочинця - важлива й необхідна передумова науково обгрунтованої, успішної профілактики насамперед індивідуальної злочинної поведінки. З урахуванням пріоритетності протидії корупції на державному рівні профілактика корупційної злочинності має особливу актуальність. Без визначення специфічних характеристик осіб з асоціальною поведінкою, а також механізмів її формування навряд чи можна ефективно попереджати й припиняти протиправні дії, організувати боротьбу як з окремими видами суспільно-небезпечних діянь, так і з корупційною злочинністю в цілому.

Офіційна статистика щороку демонструє збільшення рівня виявлених посадових злочинів, де суб'єктами, на жаль, виступають співробітники державних органів.

Особа злочинця - поняття багатогранне і надзвичайно складне. На думку В. Д. Малкова «особа злочинця, з одного боку, - поняття соціологічне, з іншого - юридичне. Це означає, що особистість злочинця не можна розглядати у відриві від соціальної сутності людини, поза зв'язком з усією системою суспільних відносин, учасником яких він є. Під їх впливом формується не тільки його соціальний образ, а й утворюється його морально-психологічні риси і властивості (погляди, переконання, ціннісні орієнтації, життєві очікування, інтелектуальні та вольові якості). Це відбувається незалежно від того, сприймає або усвідомлює індивід даний процес. Тому особу злочинця слід сприймати як продукт реальної дійсності (хоча і небажаний, і навіть ворожий по відношенню до суспільства), що має свою соціальну природу» [1, с. 34].

Високий освітній рівень злочинців даної категорії обумовлений наступними обставинами: з одного боку, сам характер посадових злочинів вимагає особливої підготовки і професійних знань, тим більше, чим вище службове становище, тим більш висока професійна підготовка необхідна особі. З іншого - завжди потрібно враховувати, що показники про освіту формалізовані і далеко не завжди відображають рівень фактичної підготовленості та соціальної зрілості особи. Факт отримання вищої освіти і пов'язані з цим соціальні очікування у співробітників не завжди правильно співвідносяться з фактичним рівнем підготовки і, більш того, нерідко мають тенденцію до завищеної самооцінки.

Таким чином, наявність диплома про освіту далеко не завжди говорить про грамотність і морально-етичну витриманість особи.

У структурі особи злочинця важливе місце займає моральна характеристика. Як правило, службовим особам, котрі вчиняють

корупційні злочини, притаманні такі риси, як наявність антисуспільної установки, заздрість, кар'єризм, готовність принести в жертву матеріальній вигоді закон, норми моралі, професійну честь. Фахівці відзначають, що для корумпованих суб'єктів характерний синдром кругової поруки, протекціонізм, психологія споживацтва, які превалюють над моральними цінностями. Для цієї категорії злочинців характерна велика пристосованість до різних соціальних ситуацій та їх змін [2, с. 157].

На формування і прояв цих рис у осіб, що вчиняють корупційні злочини істотний вплив мають:

- початкова налаштованість на використання своєї служби (роботи) в особистих корисливих інтересах;
- наявність в їх середовищі осіб з високим рівнем матеріального добробуту, досягнутого за рахунок кримінальної діяльності;
- деяке зниження вже досягнутого раніше рівня матеріального достатку особи і бажання підняти його з допомогою вчинення злочину;
- орієнтованість на високі стандарти життя, досягнуті товаришами по службі;
- наявність дорогих звичок та інтересів;
- бажання відшкодувати понесені раніше витрати на здобуття освіти, влаштування на роботу, а також включитися в загальний процес корупції під впливом колективних стереотипів.

Наступна складова структури особи злочинця - його психологічні характеристики. Як правило, до таких характеристик відносяться інтелект, здібності, навички, звички, емоційні і вольові властивості, установки, ціннісні орієнтації, погляди, ставлення до норм моралі і права.

Такі злочинці досить товариські і, як правило, не відчують труднощів у встановленні необхідних великих психологічних контактів. Якщо розглядати психологічні якості посадових злочинців, то необхідно відзначити наявність у них неабияких організаторських здібностей та деяких інших позитивних рис характеру: діловитості, компетентності, старанності, енергії, які сприяли їх просуванню по службі [3, с. 157]. Серед розглянутих характеристик не останнє місце належить потребам особи, способам їх задоволення, наприклад, схильність до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин.

Найбільш важливою в розумінні специфіки особи злочинця є кримінально-правова характеристика. Саме вона відображає ступінь соціальної деформації особи, її особливі властивості, дозволяє виділити найбільш істотні ознаки осіб, які вчинили злочини. До числа таких ознак належать: спрямованість і мотивація злочинних дій, тривалість, інтенсивність злочинної діяльності та наявність судимостей за нею, рольова участь в конкретному злочині, ступінь підготовленості (організованості) до злочину, ставлення до його наслідків.

За характером спрямованості особа злочинця, що здійснює корупційні злочини, відноситься до субекта з корисливою

користолюбство, егоїзм, нехтування інтересами суспільства, віра у всесилля грошей і зневажливе ставлення до сумлінних працівників [4, с. 528].

Таким чином, протидія корупційній злочинності передбачає всебічне вивчення цього явища. Головним у кримінологічній характеристиці злочину є особа злочинця. Особу коупційного злочинця варто визначити як сукупність істотних стійких властивостей і ознак, що обумовлені соціально-демографічними, соціально-рольовими та морально-психологічними характеристиками що притаманні особам, які вчиняють корупційні злочини.

Список використаних джерел

1. Криминология: Учеб, для вузов / А.Ф. Агапов, Л.В. Барина, В.Г. Гриб и др.; под ред. В.Д. Малкова. М., 2006. С. 34.

2. Федоров А.Ю., Алимов С.А. Личность современного коррупционера: основные результаты криминологического исследования // Вестник Московского университета МВД России. 2010. № 1. С. 157.

3. Федоров А.Ю., Алимов С.А. Личность современного коррупционера: основные результаты криминологического исследования // Вестник Московского университета МВД России. 2010. № 1. С. 157.

4. Криминология: Учеб, для вузов / А.Ф. Агапов, Л.В. Барина, В.Г. Гриби др.; под ред. В.Д. Малкова. С. 528.

Рожнова Вікторія Василівна, провідний науковий співробітник інституту підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ РИЗИК У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Серед основних джерел факторів, що можуть сприяти виникненню корупції в державі, насамперед, називають нормативно - правові акти, що видаються державними органами. Відповідно до Роз'яснень Міністерства юстиції України від 21 травня 2012 р. саме недосконалість законодавства дозволяє хапким на руку посадовим особам використовувати надані їм службові повноваження та пов'язані з цим можливості для одержання неправомірної вигоди або приймати обіцянки такої вигоди для себе чи інших осіб, уникаючи при цьому покарання [1].

Зменшити масштаби проблем, що виникають внаслідок недосконалості законодавства, як відомо, покликана антикорупційна